

Οι πρόσφατες τροποποιήσεις του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά (Ν 3459/2006) με το Ν 3727/2008*

ΚΩΣΤΑ ΚΟΣΜΑΤΟΥ, ΔΝ, Δικηγόρου, Ειδικού Επιστήμονα Νομικής ΔΠΘ

Η μελέτη εξετάζει διεξοδικά και κατ' άρθρο όλες τις πρόσφατες τροποποιήσεις του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά (Ν 3459/2006) με το Ν 3727/2008, όπως: α) τις νέες μορφές διακίνησης ναρκωτικών (άρθρο 20 παρ. 1 β' και δ' Ν 3459/2006), β) τις νέες επιβαρυντικές περιστάσεις (άρθρο 23Α Ν 3459/2006), γ) την ευθύνη νομικών προσώπων (άρθρο 33Α Ν 3459/2006), δ) τις διατάξεις για τους εξαρτημένους (άρθρο 30 Ν 3459/2006), ε) την ποσότητα ναρκωτικών που καλύπτει τις ανάγκες του χρήστη (άρθρο 29 παρ. 1 Ν 3459/2006) και στ) τις διατάξεις για την υπ' όρον απόλυση και τις τακτικές άδειες (άρθρο 40 του Ν 3459/2006, άρθρο 55 Σωφρονιστικού Κώδικα - Ν 2776/1999).

The author examines all the recent modifications to the Drug Legislation (L. 3459/2006) by L. 3727/2008, such as: a) The new forms of drug traffic (s. 20 par. 1b and d. L.3459/2006), b) The new aggravating circumstances (s. 23A L. 3459/2006), c) The responsibility of legal entities s. 33A L.3459/2006), d) The dispositions for the drug dependant (s. 30N L. 3459/2006), e) The quantity of drugs covering the needs of a drug dependant (s. 29 par 1 L. 3459/2006) and f) The dispositions concerning conditional release and ordinary leaves (s. 40 L. 3459/2006 and s. 55 of the Code of Corrections – L. 2776/1999).

I. Εισαγωγικά

Με το δεύτερο Κεφάλαιο του Ν 3727/2008 (ΦΕΚ Α' 257/18.12.2008) «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης, μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης και άλλες διατάξεις» τροποποιούνται διατάξεις του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά (Ν 3459/2006). Οι εν λόγω τροποποιήσεις έχουν ως αφετηρία την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Απόφαση-Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ¹

* Επεξεργασμένη μορφή εισήγησης στην εκδήλωση που διοργάνωσε η Ένωση Ελλήνων Ποινολόγων, το Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕ.Θ.Ε.Α) και ο Τομέας Ποινικών Επιστημών του Τμήματος Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών στις 5.2.2009 στην Αθήνα με θέμα: «Ναρκωτικά, Εξάρτηση και Ποινική Δικαιοσύνη».

1. Απόφαση-Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2004, Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 335 της 11.11.2004 σελ. 0008 - 0011 = <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004F0757:EL:HTML>. Ας σημειωθεί ότι το ζήτημα των ναρκωτικών αποτελεί ένα σημαντικό πεδίο ενδιαφέροντος των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την λήψη κοινών μέτρων, πρβλ. Απόφαση αριθ. 1150/2007/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Σεπτεμβρίου 2007, για τη θέσπιση, για την περίοδο 2007-2013, του ειδικού προγράμματος Πρόληψη των ναρκωτικών και σχετική ενημέρωση στο πλαίσιο του γενικού προγράμματος Θεμελιώδη δικαιώματα και δικαιοσύνη, http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=el&type_doc=Decision&an_doc=2007&nu_doc=1150, Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1920/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με το Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας (αναδιατύπωση), http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=el&type_doc=Regulation&an_doc=2006&nu_doc=1920, Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο για το συντονισμό της καταπολέμησης των ναρκωτικών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=el&type_doc=COMfinal&an_doc=2003&nu_doc=681, Οδηγία 2001/97/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Δεκεμβρίου 2001, για την τροποποίηση της Οδηγίας 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες - Δήλωση της Επιτροπής, http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=el&type_doc=Directive&an_doc=2001&nu_doc=97

του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης² «για τη θέσπιση ελαχίστων διατάξεων σχετικά με τα στοιχεία της αντικειμενικής υποστάσεως των εγκλημάτων και τις ποινές που ισχύουν στον τομέα της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών».

Τις παραπάνω νέες ρυθμίσεις θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε στις γραμμές που ακολουθούν.

II. Οι νέες μορφές διακίνησης ναρκωτικών (άρθρο 20 παρ. 1 περ. β' και ιδ' Ν 3459/2006)

Όπως είναι γνωστό στο άρθρο 20 παρ. 1 του Ν 3459/2006 περιλαμβάνεται το σύνολο των διαφορετικών μορφών τέλεσης πράξεων διακίνησης ναρκωτικών ουσιών³. Με το άρθρο 9 του Ν 3727/2008 προστίθενται οι εξής περιπτώσεις: η αποστολή ή παράδοση ναρκωτικών υπό οποιοσδήποτε συνθήκες (ως νέα μορφή τέλεσης στην περ. β' του άρθρου 20 παρ. 1) και η παραγωγή, κατασκευή ή εκύλιση ναρκωτικών ουσιών (ως νέα περ. ιδ' του άρθρου 20 παρ. 1).

Ας σημειωθεί ότι κατά την Εισηγητική Έκθεση του Ν 3727/2008 οι περιπτώσεις αυτές συμπληρώθηκαν προς συμμόρφωση της εθνικής νομοθεσίας προς το άρθρο 20 περ. 2 της 2004/757/ΔΕΥ

eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=el&type_doc=Directive&an_doc=2001&nu_doc=97

2. Για τις Αποφάσεις-Πλαίσιο και τα ζητήματα που αναφέρονται στην εφαρμογή τους βλ. σχετικά Σ. Παύλου, Το ποινικό δίκαιο και οι αποφάσεις-πλαίσιο της ΕΕ - Μία ακόμη (επικίνδυνη) πύλη εισόδου του ευρωπαϊκού ποινικού δικαίου στο ελληνικό, ΠοινΧρ 2004, 961 επ., Μ. Καϊάφα-Γκιμπάντα, Το Ποινικό Δίκαιο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σημαντικές όψεις και προοπτικές εξέλιξης, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2003, Ι. Μανωλεδάκη, Προβληματισμοί για τη συγκρότηση ενός ενιαίου ευρωπαϊκού ποινικού δικαστικού χώρου, Υπερ 1999, 1091 επ.

3. Αναλυτική παρουσίαση των περιπτώσεων του άρθρου 20 Ν 3459/2006, βλ. Κ. Κοσμάτου σε Ν. Παρασκευόπουλου-Κ. Κοσμάτου, Ναρκωτικά. Κατ' άρθρο ερμηνεία των ποινικών και δικονομικών διατάξεων του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά, Β' έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 32 επ., Σ. Παύλου, Ναρκωτικά. Δογματικά και ερμηνευτικά προβλήματα των ποινικών διατάξεων του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά, 3η έκδοση, εκδ. Π.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2008, σελ. 88 επ.

Απόφασης-Πλαίσιο, ενώ «όπου κρίθηκε επαρκής η υφιστάμενη νομοθεσία δεν έγινε νέα πρόβλεψη στα βασικά εγκλήματα των ναρκωτικών».

Ωστόσο, όπως μπορεί να διαπιστώσει κανείς οι προσθήκες αυτές, εκτός ίσως της πράξης της εκκύλισης, ουσιαστικά αναφέρονται (σε κάποιες περιπτώσεις με ελάχιστη νοηματική διεύρυνση, αλλά χωρίς την αντίστοιχη πρακτική εφαρμογή) σε υπάρχουσες πράξεις διακίνησης που ήδη προέβλεπε η διάταξη του άρθρου 20 παρ. 1 του Ν 3459/2006.

Έτσι η «αποστολή ναρκωτικών υπό οποιεσδήποτε συνθήκες» (άρθρο 20 παρ. 1 περ. β') περιλαμβάνει όλους τους δυνατούς τρόπους διακίνησης εκτός «της αποστολής δεμάτων ή δειγμάτων χωρίς εμπορική αξία ή επιστολές» της περ. η' του άρθρου 20 παρ. 1 του Ν 3459/2006, ενώ η «παράδοση ναρκωτικών υπό οποιεσδήποτε συνθήκες» (άρθρο 20 παρ. 1 περ. β') προφανώς συμπεριλαμβάνει όλους τους διαφορετικούς τρόπους όπου λαμβάνει χώρα οποιαδήποτε μορφή υλικής παράδοσης ναρκωτικών (λ.χ. οι προβλεπόμενες στην ίδια διάταξη –άρθρο 20 παρ. 1 περ. β'– πράξεις πώλησης, διάθεσης, προσφοράς, παρακατάθεσης).

Όμοια η «παραγωγή και κατασκευή ναρκωτικών» της νέας περ. ιδ' του άρθρου 20 παρ. 1 Ν 3459/2006 προφανώς ισοδυναμεί με την ήδη προβλεπόμενη στην περ. ε' του άρθρου 20 παρ. 1 «παρασκευή και παραγωγή ειδών του μονοπωλίου ναρκωτικών ή οποιασδήποτε ναρκωτικής ουσίας ή πρόδρομων ουσιών με οποιονδήποτε τρόπο». Εκκύλιση θεωρείται η εξαγωγή χυλού από κάποιο καρπό ή φυτό, η πολτοποιήση ή η παραλαβή κάποιας ύλης από μείγμα με κατάλληλο διαλυτικό υγρό.

Είναι εμφανές ότι οι νέες αυτές προσθήκες στις βασικές μορφές διακίνησης ναρκωτικών του άρθρου 20 παρ. 1 Ν 3459/2006, οι οποίες δεν προσθέτουν ουσιαστικά νέες μορφές τέλεσης, προδίδουν προχειρότητα στην παραγωγή νομοθετικού έργου. Περαιτέρω καταδεικνύουν τα δομικά προβλήματα που περιέχει «η εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με Αποφάσεις-Πλαίσια του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης», η οποία ουσιαστικά εν προκειμένω συνεπάγεται (μόνη) την πιστή μετάφραση ευρωπαϊκών κειμένων.

III. Οι νέες επιβαρυντικές περιστάσεις (άρθρο 23Α Ν 3459/2006)

Με το άρθρο 10 του Ν 3727/2008 εισάγονται στη νομοθεσία περί ναρκωτικών νέες επιβαρυντικές περιστάσεις⁴. Το νέο άρθρο 23Α εισάγει στην παρ. 1 δύο περιπτώσεις για τις οποίες προβλέπει την

4. As σημειωθεί ότι στο άρθρο 23 προβλέπονται ήδη έξι επιβαρυντικές περιπτώσεις που επισύρουν ποινή ισόβιας κάθειρξης: α) αν ο δράστης είναι υπότροπος ή β) αν ο δράστης ενεργεί κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια ή γ) αν ο δράστης ενεργεί με σκοπό να προκαλέσει τη χρήση ναρκωτικών ουσιών από ανήλικους ή δ) ο δράστης χρησιμοποιεί με οποιονδήποτε τρόπο ανήλικα πρόσωπα κατά την τέλεση των παραπάνω πράξεων ή ε) αν ο δράστης μετέρχεται κατά την τέλεση των πράξεων αυτών ή προς το σκοπό διαφυγής του τη χρήση όπλων ή στ) οι περιστάσεις τέλεσης της πράξης μαρτυρούν ότι ο δράστης είναι ιδιαίτερα επικίνδυνος. Βλ. αναλυτικά Κ. Κοσμάτος σε Ν. Παρασκευόπουλου-Κ. Κοσμάτου, Ναρκωτικά. Κατ' άρθρο ερμηνεία των ποινικών και δικονομικών διατάξεων του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά, Β' έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 104 επ., Σ. Παύλου, Ναρκωτικά. Δογματικά και ερμηνευτικά προβλήματα των ποινικών διατάξεων του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά, 3η έκδοση, εκδ. Π.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2008, σελ. 162 επ.

ποινή της ισόβιας κάθειρξης: α) όταν η πράξη αφορά μεγάλη ποσότητα ναρκωτικών και β) εάν η χρήση ναρκωτικών είτε προκάλεσε σημαντικές βλάβες κατά το άρθρο 310 ΠΚ σε τρίτο πρόσωπο είτε προκάλεσε τέτοιες σωματικές βλάβες στην υγεία πολλών ατόμων. Παράλληλα η νέα διάταξη του άρθρου 23Α περιλαμβάνει στις παρ. 2 και 3 προβλέψεις σχετικά με πράξεις διακίνησης ναρκωτικών και πρόδρομων ουσιών όταν αυτές τελέστηκαν στο πλαίσιο δραστηριότητας εγκληματικής οργάνωσης, κατά τα άρθρα 187 και 187Α ΠΚ.

Α. Η πρώτη από τις νεοεισαγόμενες επιβαρυντική περίπτωση του άρθρου 23Α παρ. 1 του Ν 3459/2006 σχετικά με τη «μεγάλη ποσότητα ναρκωτικών» εγείρει σοβαρά ζητήματα ερμηνείας, ενόψει των αρχών της ισότητας και της αναλογικότητας: η διάταξη του άρθρου 23Α παρ. 1 (περίπτωση πρώτη) διαμορφώνει επιβαρυντική περίπτωση με τη χρήση μιας ασαφούς και αμιγώς αξιολογικής έννοιας με υποκειμενικά κριτήρια και χαρακτηριστικά –της «μεγάλης ποσότητας»–, με κίνδυνο να οδηγήσει σε δυσανάλογες και άνισες επιλογές⁵. Εκτός ελάχιστων ποσοτήτων που ομόφωνα μπορούν να χαρακτηριστούν ως «μεγάλες», δεν φαίνεται να υπάρχει ασφαλές κριτήριο για τον χαρακτηρισμό κάποιων ποσότητας ως «μεγάλης» και τον αποκλεισμό μιας άλλης «μικρότερης» ή το αντίστροφο. Περαιτέρω ο χαρακτηρισμός μιας ποσότητας ναρκωτικών ουσιών ως «μεγάλης» επηρεάζεται άμεσα από υποκειμενικά κριτήρια, ενδεχόμενα δε και από γενικοπροληπτικές αγκυλώσεις, ενώ είναι πιθανόν να συναρτάται από τον «δείκτη εγκληματικότητας» και την αντίστοιχη τρέχουσα «κατά μέσο όρο» δικαστηριακή πρακτική κάθε περιοχής: η ίδια ακριβώς ποσότητα είναι δυνατόν να σηματοδοτήσει διαφορετική μορφή άσκησης ποινικής δίωξης και εν γένει μεταχείρισης του δράστη σε νομούς που συνορεύουν με γειτονικές χώρες (ως περιοχές εισαγωγής ναρκωτικών) σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα, γεγονός που έρχεται σε ευθεία αντίθεση με την αρχή της ισότητας. Τέλος είναι εμφανές ότι η χρήση της αόριστης αναφοράς σε «μεγάλη ποσότητα» είναι δύσκολο να ελεγχθεί, καθώς η αιτιολόγησή της φαντάζει –πέραν του ακριβούς βάρους της ποσότητας– αδύνατη. Αντίβαρο στις παραπάνω διαπιστώσεις μπορεί να αποτελέσει η ψυχραιμία, νηφάλια και ορθολογική χρήση και ερμηνεία των παλαιών (άρθρο 23⁶) και των νέων επιβαρυντικών περιστάσεων (άρθρο 23Α παρ. 1) του Ν 3459/2006, σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας.

Ερμηνευτικά πάντως θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο χαρακτηρισμός μιας ποσότητας ως «μεγάλης» δεν θα πρέπει να αποτελεί τον κανόνα (ως επιβαρυντική περίπτωση), αλλά την εξαίρεσή του και υπό αυτό το πρίσμα θα πρέπει να αντιμετωπίζεται. Είναι γνωστό ότι οι επιβαρυντικές περιστάσεις αφορούν το πρόσωπο ή τις ιδιότητες του δράστη ή περιστάσεις που δημιουργούν πρόσθετο

5. Βλ. και τα στοιχεία που παρατίθενται σε Ν. Κουράκη, Ναρκωτικά και ελληνική πραγματικότητα, σε Ν. Κουράκη, Εγκληματολογικοί Ορίζοντες, Β' έκδοση, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005, σελ. 94 και υποσημ. 34.

6. Δείγμα τέτοιας ορθής στάσης αποτελεί η πρόσφατη θέση της νομολογίας όπου κρίθηκε ότι η επιβαρυντική περίπτωση της υποτροπής (άρθρο 23) δεν στοιχειοθετείται σε δράστη που εντός της προηγούμενης πενταετίας έχει τελέσει και καταδικαστεί αμετάκλητα για πράξη του άρθρου 29 παρ. 1 Ν 3459/2006 (κατοχή και προμήθεια ναρκωτικών για αποκλειστική χρήση), βλ. σχετικά ΑΠ 2384/2007 ΠοινΧρ 2008, 827, ΠεντεΦΚρητ 20/2007 ΠοινΔικ 2007, 427, ΠεντεΦΝαυπλ 45/2007 ΠοινΔικ 2008, 567 (με παραρ. Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι, ό.π., σελ. 568 επ.). Βλ. επίσης Λ. Μαργαρίτη, Ναρκωτικά και υποτροπή, ΠοινΔικ 2007, 456.

κίνδυνο. Συνακόλουθα ο πρόσθετος κίνδυνος της «μεγάλης ποσότητας» θα πρέπει να είναι αντίστοιχος και ανάλογος του κινδύνου που δημιουργεί η συνδρομή των άλλων επιβαρυντικών περιστάσεων του άρθρου 23 Ν 3459/2006: τότε μόνο άλλωστε δικαιολογείται η αντίστοιχη σκληρή μεταχείριση του δράστη. Ας σημειωθεί πάντως ότι το στοιχείο της «μεγάλης ποσότητας» αποτέλεσε νομολογιακά⁷ επί μέρους κριτήριο για την κατάφαση της επιβαρυντικής περίπτωσης της κατ' επάγγελμα τέλεσης.

Β. Ως προς τη δεύτερη επιβαρυντική περίπτωση του νέου άρθρου 23Α παρ. 1 (εάν η χρήση ναρκωτικών είτε προκάλεσε σημαντικές βλάβες κατά το άρθρο 310 ΠΚ σε τρίτο πρόσωπο είτε προκάλεσε τέτοιες σωματικές βλάβες στην υγεία πολλών ατόμων) θα πρέπει να σημειωθούν τα εξής: το κριτήριο για την υπαγωγή στην επιβαρυντική αυτή περίπτωση δεν αποτελεί η γενική βλαπτικότητα της ναρκωτικής ουσίας, αλλά η πρόκληση –από τη χρήση των συγκεκριμένων ναρκωτικών– βαριάς σωματικής βλάβης (310 ΠΚ)⁸ σε συγκεκριμένο άλλο ή συγκεκριμένα άλλα πολλά πρόσωπα.

Γ. Παράλληλα με τις παραπάνω επιβαρυντικές περιπτώσεις, στην ίδια διάταξη (άρθρο 23Α παρ. 2 και 3) προβλέπονται δύο ακόμη νέες τυποποιήσεις: προβλέπεται ποινή κάθειρξης τουλάχιστον δέκα (10) ετών στον δράστη πράξης διακίνησης ναρκωτικών και πρόδρομων ουσιών όταν αυτό τελέστηκε στο πλαίσιο δραστηριότητας εγκληματικής οργάνωσης, κατά τα άρθρα 187 και 187Α ΠΚ⁹. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι παρ. 2 και 3 του νέου άρθρου 23Α δεν αποτελούν ούτε επιβαρυντικές ούτε διακεκριμένες περιπτώσεις της βασικής μορφής διακίνησης ναρκωτικών, αλλά είτε επαυξάνουν το αξιόποινο στις περιπτώσεις του άρθρου 187 ΠΚ (παρ. 2) είτε εισαγάγουν νέο αξιόποινο στις περιπτώσεις του άρθρου 187Α ΠΚ (παρ. 3). Η παρατήρηση αυτή έχει σημαντική πρακτική εφαρμογή, καθώς μόνη η συνδρομή των παρ. 2 και 3 του άρθρου 23Α (χωρίς δηλαδή τη συνδρομή των άλλων περιπτώσεων των άρθρων 23 και 23Α παρ. 1) δεν εντάσσει τον δράστη στις διακεκριμένες περιπτώσεις ή επιβαρυντικές περιπτώσεις του νόμου περί ναρκωτικών, με αποτέλεσμα τη δυσμενέστερη μεταχείρισή του. Ως εκ τούτου οι εξαιρέσεις (και αντίστοιχα δυσμενείς διακρίσεις)¹⁰ που εισάγονται σε διατάξεις του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά για τον δράστη «στο πρόσωπο του οποίου συντρέχει διακεκριμένη περίπτωση ή επιβαρυντική περίπτωση» δεν είναι δυνατόν να αφορούν και να εφαρμοστούν στον δράστη των παρ. 2 και 3 του άρθρου 23Α του Ν 3459/2006.

Είναι σαφές ότι οι προβλέψεις των παρ. 2 και 3 του άρθρου 23Α συστηματικά θα έπρεπε να ενταχθούν στα άρθρα 187 και 187Α του ΠΚ, τα οποία συρρέουν με τα εγκλήματα του νόμου περί ναρκωτικών. Δικαιολογητικός πάντως λόγος για τη θέσπιση των παραπάνω διατάξεων αποτελεί, κατά την Εισηγητική Έκθεση του Ν 3727/2008, η εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας τόσο με την 2004/757/ΔΕΥ Απόφαση-Πλαίσιο, όσο και –κυρίως– με την 2002/475/ΔΕΥ Απόφαση-Πλαίσιο «για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας».

IV. Η ευθύνη νομικών προσώπων (άρθρο 33Α Ν 3459/2006)

Με το άρθρο 12 του Ν 3727/2008 προστέθηκε το άρθρο 33Α στο νόμο περί ναρκωτικών που αφορά στην «ευθύνη και κυρώσεις νομικών προσώπων»¹¹. Ουσιαστικά η πρόβλεψη αυτή αναφέρεται στις διοικητικές κυρώσεις¹² που επιβάλλονται στα νομικά πρόσωπα, εφόσον έχει τελεστεί πράξη που προβλέπεται στις διατάξεις των άρθρων 20, 23 και 23Α του Ν 3459/2006 από φυσικό πρόσωπο που διευθύνει ή εκπροσωπεί νομικό πρόσωπο. Οι κυρώσεις που προβλέπει η διάταξη αυτή είναι διοικητικό πρόστιμο, προσωρινή ή οριστική απαγόρευση άσκησης εμπορικής δραστηριότητας και αποκλεισμός από φορολογικά και άλλα ευεργετήματα, προσωρινή ή οριστική παύση της λειτουργίας του καταστήματος, του γραφείου ή των εν γένει εγκαταστάσεων που χρησίμευσαν για την τέλεση του εγκλήματος (άρθρο 33Α παρ. 1), ενώ παράλληλα επιβάλλεται διάλυση του νομικού προσώπου (άρθρο 33Α παρ. 2).

Ζήτημα προκύπτει με την επιβολή των παραπάνω κυρώσεων στο νομικό πρόσωπο στις περιπτώσεις της παρ. 4 του άρθρου 33Α, όπου η έλλειψη εποπτείας ή ελέγχου από φυσικό πρόσωπο που αναφέρεται στην παρ. 1 (δηλαδή πρόσωπο που διευθύνει ή εκπροσωπεί νομικό πρόσωπο) «κατέστησε δυνατή την τέλεση ποινικών αδικημάτων που αναφέρονται στις διατάξεις των άρθρων 20, 23 και 23Α του παρόντος Κώδικα από οποιονδήποτε τρίτο που υπόκειται στην εξουσία του». Είναι σαφές ότι οι σημαντικές προβλεπόμενες διοικητικές κυρώσεις θα πρέπει να βρίσκονται σε αναγκαία αναλογία με την ατομική ευθύνη των φυσικών προσώπων που εποπτεύουν ή ελέγχουν τον διευθύνοντα ή εκπρόσωπο του νομικού προσώπου.

7. Βλ. σχετικά την ΑΠ 1517/2002 ΠΛογ 2002, 1541, όπου το στοιχείο της κατ' επάγγελμα τέλεσης προκύπτει από την επανειλημμένη μετάβασή του στην Ολλανδία, από την κατοχή μεγάλων ποσοτήτων ναρκωτικών και χρημάτων, καθώς και από τη χρήση πολλών κατοικιών και αυτοκινήτων για την ασφαλή διακίνηση, πλαστών διαβατηρίων και ταυτοτήτων, αλλά και σύγχρονων μέσων επικοινωνίας.

8. Βλ. αναλυτικά σε Γ. Μπέκα, Εγκλήματα κατά υγείας και της σωματικής ακεραιότητας, εκδ. Π.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2004, σελ. 344 επ., Λ. Μαργαρίτη, Σωματικές βλάβες, εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 2000, σελ. 393 επ.

9. Για την ανάλυση των διατάξεων αυτών βλ. σχετικά σε Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Οργανωμένο έγκλημα και τρομοκρατία, Β' έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2002, σελ. 61 επ., Ι. Μανωλεδάκη, Εμπνημία του Ν 2928/2001, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2002.

10. Όπως οι διατάξεις του άρθρου 27 παρ. 1 περ. Β', του «νέου» άρθρου 33Α παρ. 1 του άρθρου 40 του Ν 3459/2006 και του άρθρου 55 παρ. 1 του Σωφρονιστικού Κώδικα, όπως όλες τροποποιήθηκαν με το Ν 3727/2008.

11. Για το ζήτημα της «ευθύνης νομικών προσώπων» βλ. τις ειδικές μελέτες των Δ. Σπινέλλη, Ποινικές (:) κυρώσεις σε νομικά πρόσωπα και διαδικασία επιβολής τους, ΠοινΧρ 2003, 97 επ., Α. Παπανεοφύτου, Ποινική ευθύνη νομικών προσώπων, Τιμητικός Τόμος Γ.-Α. Μαγκάκη, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 1999, σελ. 195 επ., Θ. Παπαθεοδώρου, Η ποινική ευθύνη των νομικών προσώπων στο γαλλικό ποινικό δίκαιο, ΠοινΧρ 1988, 945 επ.

12. Ορθά υποστηρίζεται ότι –όπως και σε άλλα πρόσφατα νομοθετήματα– πρόκειται για πρόβλεψη ευθύνης νομικών προσώπων σε ποινικούς νόμους και όχι για ποινική ευθύνη νομικού προσώπου, η οποία δεν υπάρχει, βλ. Α. Χαράλαμπάκη, Ο νέος Ν 3625/2007 για την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία, ΠΛογ 2007, 829 επ., με αναφορές σε αντίστοιχες διατάξεις πρόσφατων νομοθετημάτων.

V. Διατάξεις για τους εξαρτημένους (άρθρο 30 Ν 3459/2006)

A. Διάγνωση της εξάρτησης (άρθρο 30 παρ. 3 Ν 3459/2006)

Όπως είναι γνωστό, στη νομοθεσία περί ναρκωτικών οι διακρίσεις των εγκλημάτων που τιμωρούνται τυποποιούνται με βάση: α) το στοιχείο της αποκλειστικής χρήσης (άρθρο 29 παρ. 1 Ν 3459/2006) ή της περαιτέρω διακίνησης της ναρκωτικής ουσίας (20, 21, 23 Ν 3459/2006) και β) το στοιχείο της εξάρτησης του κατηγορουμένου (άρθρα 30 και 31 Ν 3459/2006). Οι δύο κατά τα παραπάνω τυποποιήσεις διαφοροποιούν την ποινική αντιμετώπιση του κατηγορουμένου και διαμορφώνουν αντίστοιχα πλαίσια ποινών.

As σημειωθεί ότι η διαφοροποίηση στην ποινική μεταχείριση του κατηγορουμένου που αναγνωρίζεται ή όχι από το δικαστήριο ως εξαρτημένος είναι ιδιαίτερα σημαντική: οι ίδιες κακουργηματικές πράξεις διακίνησης για τον μη εξαρτημένο δράστη απειλούνται με πλαίσιο ποινής κάθειρξης τουλάχιστον δέκα (10) ετών έως και ισόβια κάθειρξη (οι επιβαρυντικές περιστάσεις του άρθρου 23 Ν 3459/2006), ενώ για τον εξαρτημένο δράστη απειλούνται με πλαίσιο ποινής είτε φυλάκισης έως πέντε έτη (άρθρο 30 παρ. 4 περ. β' Ν 3459/2006) είτε κάθειρξης με ανώτατο όριο δέκα (άρθρο 30 παρ. 4 περ. β' Ν 3459/2006) ή ήκοισι έτη (άρθρο 30 παρ. 4 περ. γ' Ν 3459/2006). Ενδεικτικά θα πρέπει να αναφερθεί ότι η κατοχή μιας ποσότητας ναρκωτικών μπορεί να διαλάβει κατηγορίες όπου η δικαιοδοτική κρίση να κυμανθεί από την ατιμωρησία του κατηγορουμένου (π.χ. κρίση ότι πρόκειται για κατηγορούμενο εξαρτημένο και η ποσότητα που κατέχει εξυπηρετεί αποκλειστικά δικές του ανάγκες, άρθρα 29 παρ. 1 και 30 παρ. 4 α' Ν 3459/2006) μέχρι την επιβολή ισόβιας κάθειρξης (π.χ. κρίση ότι πρόκειται για κατηγορούμενο μη εξαρτημένο υπότροπο ή που δρα κατ' επάγγελμα και σκοπός περαιτέρω διακίνησης της κατεχόμενης ποσότητας, άρθρο 23 Ν 3459/2006).

Ο ουσιαστικός ρόλος που διαδραματίζει το στοιχείο της εξάρτησης του κατηγορουμένου, κατά τα παραπάνω είναι εμφανής. Βασικό αποδεικτικό στοιχείο για την κατάφαση ή μη της εξάρτησης του κατηγορουμένου αποτελεί η έκθεση πραγματογνωμοσύνης, η οποία θα πρέπει να περιέχει όλα τα στοιχεία που απαιτεί η υπ' αριθμ. Α2 Β/3892/1987 απόφαση του Υπουργού Υγείας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι η παραπάνω Υπουργική Απόφαση προβλέπει αφενός εργαστηριακό και κλινικό έλεγχο (άρθρο 1 της Υπουργικής Απόφασης) και αφετέρου περιλαμβάνει εννέα (9) κριτήρια, ενώ ο εξεταζόμενος-κατηγορούμενος χαρακτηρίζεται ως εξαρτημένος από τις ναρκωτικές ουσίες όταν πληροί τρία (3) από τα κριτήρια αυτά (ρητή αναφορά στο άρθρο 2 της Υπουργικής Απόφασης). Περαιτέρω η έκθεση πραγματογνωμοσύνης –στις περιπτώσεις όπου αποφαίνεται ότι ο κατηγορούμενος είναι εξαρτημένος– θα πρέπει να αναφέρει το είδος της εξάρτησης (σωματική ή ψυχική) κι αν είναι δυνατόν το βαθμό της, το συνήθως χρησιμοποιούμενο ναρκωτικό (εξαρτησιογόνο), την ημερήσια δόση, την κατάλληλη θεραπευτική αγωγή (άρθρο 30 παρ. 3 Ν 3459/2006).

Είναι αυτονόητο ότι η ιατροδικαστική έκθεση/πρακτογνωμοσύνη δεν είναι δεσμευτική για το δικαστήριο –κατά ρητή πρόβλεψη του νόμου, άρθρο 30 παρ. 2 εδ. α' Ν 3459/2006, αλλά και σύμφωνα με την αρχή της ηθικής απόδειξης κατ' άρθρο 177

ΚΠΔ–, ωστόσο η χρησιμότητά της ως αυτοτελούς¹³ αποδεικτικού μέσου είναι αναμφισβήτητη, στο βαθμό όπου η κρίση για την εξάρτηση του κατηγορουμένου στηρίζεται σε στοιχεία που άπτονται της ιατρικής επιστήμης.

Το άρθρο 14 του Ν 3727/2008 τροποποίησε τη διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 30 του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά προβλέποντας την υποχρέωση για άμεση λήψη δειγμάτων σωματικών υγρών (ούρων και αίματος) και τυχόν άλλου βιολογικού υλικού του κατηγορουμένου για διενέργεια τοξικολογικής ανάλυσης, τα αποτελέσματα της οποίας λαμβάνονται υπόψη από τους πραγματογνώμονες κατά τη σύνταξη του πορίσματός τους. Ωστόσο μπορεί να παρατηρήσει κανείς ότι η πρόβλεψη αυτή δεν εισφέρει κάτι νέο στη νομοθεσία περί ναρκωτικών, αλλά ουσιαστικά αναδιατυπώνει τον ήδη προβλεπόμενο «εργαστηριακό έλεγχο» του άρθρου 1 περ. α' της Α2 Β/3892/1987 απόφασης του Υπουργού Υγείας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων¹⁴ (η οποία είναι σε ισχύ σύμφωνα με τα άρθρα 6-8 του ΠΔ 148/2007), με τη διαφορά ότι μελώνεται πλέον ο χρόνος λήψης βιολογικού υλικού στις 24 ώρες από τη σύλληψη του κατηγορουμένου. Θα πρέπει στο σημείο αυτό να γίνει σαφές ότι τα αποτελέσματα των (εργαστηριακών) αναλύσεων αυτών αναφέρονται στη διαπίστωση της πρόσφατης χρήσης και όχι της εξάρτησης του κατηγορουμένου. Άρα η εργαστηριακή ανάλυση είναι χρήσιμη ως ενισχυτικός παράγοντας των πορισμάτων του «κλινικού ελέγχου» (άρθρο 1 περ. β' της Α2 Β/3892/1987 απόφασης του Υπουργού Υγείας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων)¹⁵, καθώς και των «διαγνωστικών κριτηρίων» (άρθρο 2 της Α2 Β/3892/1987 απόφασης του Υπουργού Υγείας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων)¹⁶, ο συνδυασμός των οποίων ουσια-

13. Κατά το άρθρο 178 περ. γ' ΚΠΔ. Πρβλ. ΑΠ 164/2009, ΑΠ 2438/2008, ΑΠ 1399/2008, ΑΠ 1377/2007, ΑΠ 1316/2007, ΑΠ 425/2007, ΑΠ 148/2007, ΑΠ 1602/2006, ΑΠ 394/2006, ΑΠ 320/2006, ΣυμβΑΠ 2168/2005.

14. «Άρθρο 1. Έλεγχος της χρήσης ναρκωτικών ουσιών. α) Εργαστηριακός έλεγχος. Αυτός γίνεται με τοξικολογική ανάλυση σωματικών υγρών του εξεταζόμενου (αίμα, ούρα) σε χρόνο μικρότερο από 48-72 ώρες από την τελευταία λήψη της ναρκωτικής ουσίας από τον εξεταζόμενο. Το δείγμα των σωματικών υγρών λαμβάνεται υπό συνθήκες ασφάλειας σε δύο σφραγισμένα φιαλίδια που αναγράφουν ανεξίτηλα το ονοματεπώνυμο του εξεταζόμενου και την ημερομηνία λήψης. Το ένα φιαλίδιο φυλάσσεται υπό ψύξη ως μάρτυρας».

15. «Άρθρο 1. Έλεγχος της χρήσης ναρκωτικών ουσιών... β) Κλινικός έλεγχος. Ο εξεταζόμενος εισάγεται άμεσα για κλινική παρακολούθηση σε Δημόσιο Νοσηλευτικό ίδρυμα ή ειδικό Σωφρονιστικό κατάστημα για πέντε (5) τουλάχιστον ημέρες. Κατά τη διάρκεια του κλινικού ελέγχου πραγματοποιείται συμπληρωματικά και πλήρης σωματικός έλεγχος για την ανακάλυψη συνόδων στοιχείων όπως ουλές από υψείς των φλεβών. Τα συμπτώματα του σωματικού στερητικού συνδρόμου αντιμετωπίζονται όπως η σχετική απόφαση του Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας και Κοιν. Ασφαλίσεων ορίζει. Σε κάθε περίπτωση και ιδιαίτερα σε περίπτωση έλλειψης συμπτωμάτων αποστήρησης η διάγνωση συμπληρώνεται με τη λήψη πλήρους ιστορικού».

16. «Άρθρο 2. Διάγνωση. Ο εξεταζόμενος χαρακτηρίζεται ως εξαρτημένος από ναρκωτικές ουσίες όταν πληροί τρία (3) τουλάχιστον από τα παρακάτω κριτήρια. 1. Καταναλώνει ουσίες σε μεγαλύτερες ποσότητες ή για μεγαλύτερη χρονική περίοδο από αυτή που είχε την πρόθεση. 2. Έχει την επίμονη επιθυμία ή έχει κάνει μια ή περισσότερες ανεπιτυχείς προσπάθειες να μειώσει ή να ελέγξει τη χρήση της ουσίας. 3. Καταναλώνει μεγάλο μέρος του χρόνου του σε δραστηριότητες αναγκαίες για την προμήθεια της ουσίας (π.χ. κλοπές) για χρήση της ουσίας (επανεπιλημμένη χρήση της ουσίας κατά τη διάρκεια της ημέρας) ή για την αποκατάσταση από την επίδρασή της. 4. Εμφανίζει καταστάσεις μέθης ή

σικά μπορεί να δώσει στο πόρισμα της πραγματογνωμοσύνης στοιχεία τυπικής και ουσιαστικής πληρότητας σε σχέση με την εξάρτηση του κατηγορουμένου.

Πάντως εντύπωση προκαλεί η –ανεπίτρεπτα– μονοδιάστατη εστίαση του νομοθέτη για το ζήτημα της εξάρτησης του κατηγορουμένου, καθώς η Αιτιολογική Έκθεση του Ν 3727/2008 αναφέρει ότι με την εισαγόμενη τροποποίηση (λήψη σωματικών υγρών και βιολογικού υλικού) «επιδιώκεται να εκλείψει η δυνατότητα μεθόδευσης από κατηγορούμενους για εμπορία ναρκωτικών ουσιών, η εξέτασή τους και ο χαρακτηρισμός τους ως τοξικομανείς, που θα τους επιτρέψει να έχουν ευνοϊκότερη μεταχείριση», οπτική η οποία σαφώς και δεν ανταποκρίνεται στις αρχές ενός κράτους δικαίου. Η διάγνωση της εξάρτησης του κατηγορουμένου με το νόμιμο και ενδεδειγμένο επιστημονικά τρόπο αποτελεί καθοριστικό στοιχείο για την ποινική μεταχείρισή του, ως εκ τούτου αποτελεί συστατικό στοιχείο της «δίκαιης δίκης» που προβλέπει το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Συνεπώς στο πλαίσιο αυτό βασική προϋπόθεση και απόλυτη συνθήκη αποτελεί απαρέγκλιτη εφαρμογή των διατάξεων του νόμου σε σχέση με τη διενέργεια εργαστηριακού και κλινικού ελέγχου και των κριτηρίων διάγνωσης. Η μέχρι σήμερα εμπειρία ωστόσο είναι απογοητευτική: α) οι «νέες» προβλέψεις της παρ. 3 του άρθρου 30 (που ουσιαστικά υπάρχουν στη νομοθεσία μας από το 1987) δεν εφαρμόζονται καθολικά στην πράξη, δεδομένης της υπολειπόμενης –λόγω οικονομικών προβλημάτων– των εργαστηρίων ιατροδικαστικής στη χώρα μας, β) ο προβλεπόμενος από το άρθρο 1 περ. Β' της Α2 Β/3892/1987 απόφασης του Υπουργού Υγείας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων «κλινικός έλεγχος»¹⁷, ο οποίος ουσιαστικά μπορεί να οδηγήσει σε ασφαλή κρίση για την εξάρτηση, είναι ουσιαστικά ανύπαρκτος.

στερητικά συμπτώματα ενώ: α) Αναμενόταν να εκπληρώσει σημαντικές υποχρεώσεις στη δουλειά του, στο σχολείο ή στο σπίτι (π.χ. δεν πηγαίνει στη δουλειά γιατί βρίσκεται σε κατάσταση κακουχίας από στέρψη, δεν πηγαίνει στο σχολείο ή δεν εργάζεται γιατί βρίσκεται κάτω από την άμεση επίδραση της ουσίας, είναι σε κατάσταση μέθης ενώ φροντίζει παιδιά). β) Αναλαμβάνει δραστηριότητες επικίνδυνες για τη σωματική του ακεραιότητα (π.χ. οδήγηση μεταφορικού οχήματος). 5. Εγκαταλείπει σημαντικές κοινωνικές, επαγγελματικές ή ψυχαγωγικές ασχολίες εξ αιτίας της χρήσης της ουσίας. 6. Συνεχίζει τη χρήση της ουσίας παρά την επίγνωση ύπαρξης ενός διαρκούς ή περιοδικού κοινωνικού, ψυχολογικού και σωματικού προβλήματος υγείας που το προκαλεί ή το επιδεινώνει η χρήση της. 7. Έχει ανάγκη για σημαντικά μεγαλύτερες ποσότητες της ουσίας (ανάπτυξη ανοχής - αύξηση της κατανάλωσης της ουσίας κατά 50% προκειμένου να φτάσει τη μέθη ή το επιθυμητό αποτέλεσμα) ή εμφανίζει σημαντικά μειωμένη επίδραση με τη συνεχιζόμενη χρήση της ίδιας ποσότητας ναρκωτικής ουσίας. 8. Εμφανίζει χαρακτηριστικά στερητικά συμπτώματα. 9. Χρησιμοποιεί την ουσία συχνά για να ανακουφιστούν ή να αποφευχθούν τα στερητικά συμπτώματα».

17. «Άρθρο 1. Έλεγχος της χρήσης ναρκωτικών ουσιών... β) Κλινικός έλεγχος. Ο εξεταζόμενος εισάγεται άμεσα για κλινική παρακολούθηση σε Δημόσιο Νοσηλευτικό ίδρυμα ή ειδικό Σωφρονιστικό κατάστημα για πέντε (5) τουλάχιστον ημέρες. Κατά τη διάρκεια του κλινικού ελέγχου πραγματοποιείται συμπληρωματικά και πλήρης σωματικός έλεγχος για την ανακάλυψη συνοδών στοιχείων όπως ουλές από νύξεις των φλεβών. Τα συμπτώματα του σωματικού στερητικού συνδρόμου αντιμετωπίζονται όπως η σχετική απόφαση του Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας και Κοιν. Ασφαλίσεων ορίζει. Σε κάθε περίπτωση και ιδιαίτερα σε περίπτωση έλλειψης συμπτωμάτων αποστέρησης η διάγνωση συμπληρώνεται με τη λήψη πλήρους ιστορικού».

Σε πρακτικό επίπεδο πάντως είναι αναγκαίες οι εξής επισημάνσεις:

α) Η παραβίαση της προβλεπόμενης αυτεπάγγελτης (από τον ανακριτικό παράλληλο) υποχρεωτικής διενέργειας πραγματογνωμοσύνης και της άμεσης λήψης δειγμάτων σωματικών υγρών (ούρων και αίματος) και τυχόν άλλου βιολογικού υλικού προς εξέταση για τη διαπίστωση ύπαρξης στον οργανισμό του κατηγορουμένου τοξικών ουσιών ή φαρμάκων «εάν υποβληθεί ισχυρισμός του κατηγορουμένου ότι είναι τοξικομανής (ουσιοεξαρτημένος) εντός είκοσι τεσσάρων (24) ωρών από τη σύλληψη του ή κατά την αρχική απολογία του» και η μη διενέργεια των προβλεπόμενων στη διάταξη του άρθρου 30 παρ. 3 Ν 3459/2006 σε συνδυασμό με την Α2 Β/3892/1987 Υπουργική Απόφαση, παράγει απόλυτη ακυρότητα (άρθρο 171 παρ. 1 στοιχ. δ' ΚΠΔ).

β) Η μη προβολή σχετικού ισχυρισμού του κατηγορουμένου περί της εξάρτησής του εντός είκοσι τεσσάρων (24) ωρών από τη σύλληψή του ή κατά την αρχική απολογία του δεν συνεπάγεται την απώλεια του σχετικού δικαιώματος. Δεν είναι άγνωστες οι περιπτώσεις όπου ο κατηγορούμενος δεν έχει νομική εκπροσώπηση κατά τον χρόνο της προδικασίας προκειμένου να ενημερωθεί για την έγκαιρη προβολή του σχετικού ισχυρισμού. Ο ισχυρισμός του κατηγορουμένου περί της εξάρτησής του προβάλλεται παραδεκτά και θα πρέπει να σηματοδοτεί τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης σε κάθε στάδιο της ποινικής διαδικασίας, ως βασικό κριτήριο για το σχηματισμό πλήρους δικανικής πεποίθησης.

γ) Η λήψη υπόψη από το δικαστήριο έκθεσης πραγματογνωμοσύνης που δεν έχει συνταχθεί κατά τους όρους του νόμου, δηλαδή είτε δεν έχουν διενεργηθεί είτε δεν αναφέρονται από τον πραγματογνώμονα τα αποτελέσματα του εργαστηριακού και κλινικού ελέγχου, καθώς και τα κριτήρια διάγνωσης που προβλέπουν οι διατάξεις των άρθρων 1 (σε συνδυασμό με το άρθρο 30 Ν 3459/200) και 2 της Α2 Β/3892/1987 Υπουργικής Απόφασης¹⁸ παράγει απόλυτη ακυρότητα (άρθρο 171 παρ. 1 στοιχ. δ' ΚΠΔ).

Β. Ελαφρυντική περίπτωση (άρθρο 30 παρ. 11 Ν 3459/2006)

Ένα από τα ευεργετικά μέτρα που προβλέπει ο νομοθέτης για τον δράστη που έχει παρακολουθήσει με επιτυχία εγκεκριμένο κατά το νόμο θεραπευτικό πρόγραμμα συντήρησης και απεξάρτησης αποτελούσε κατά τη διάταξη του άρθρου 31 παρ. 11 Ν 3459/2006 η δυνητική αναγνώριση ελαφρυντικής περίπτωσης¹⁹, η οποία οδηγούσε σε άλλο πλαίσιο (κατ' άρθρο 83 ΠΚ) κατά την επιμέτρηση της ποινής. Η δυνητική εφαρμογή του ευεργετήματος αυτού, ορθά μετατρέπεται σε υποχρεωτική για το δικαστήριο, με την προσθήκη του άρθρου 18 παρ. 2 Ν 3727/2008 στην παρ. 11 του άρθρου 31 του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά. Πάντως πρέπει να σημειωθεί ότι η αιτιολογημένη απόρριψη σχετικού αυτοτελούς ισχυρισμού του κατηγορουμένου κρίνεται πάγια ότι προϋποθέτει προβολή του με τρόπο σαφή και ορισμένο, δηλαδή με αναφορά και θεμελίωση σε όλα τα πραγματικά περιστατικά²⁰.

18. Βλ. το άρθρο 3 της Α2 Β/3892/1987 Υπουργικής Απόφασης «Περιεχόμενα της πραγματογνωμοσύνης: α) Η έκθεση πραγματογνωμοσύνης συντάσσεται σύμφωνα με τα άρθρα 148 και 198 του ΚΠΔ. β) Περιέχει πλήρη αναφορά σε όλα τα στοιχεία και κριτήρια των προηγούμενων άρθρων ...».

19. Πρβλ. ΑΠ 1822/1997 ΝοΒ 1998, 682.

20. Ας σημειωθεί ότι ουσιαστική συρρίκνωση της λειτουργίας των αυτοτελών ισχυρισμών στην πράξη αποτελεί η πρόσφατη θέση της νομολο-

VI. Η ποσότητα ναρκωτικών που καλύπτει τις ανάγκες του χρήστη (άρθρο 29 παρ. 1 Ν 3459/2006)

Κομβικό σημείο για την υπαγωγή στο άρθρο 29 του Ν 3459/2006 αποτελεί η ποσότητα ναρκωτικών ουσιών, που ο κατηγορούμενος κατέχει ή προμηθεύεται ή κάνει χρήση, να εξυπηρετεί αποδεδειγμένα αποκλειστικά προσωπικές του ανάγκες²¹. Επομένως ασφαλής ερμηνεία είναι εκείνη που αιτιολογεί αρνητικά την ποσότητα ναρκωτικής ουσίας, θεωρώντας ότι αυτή δεν είναι τόση ώστε να γίνεται αναξίοπιστος ο ισχυρισμός προσωπικής χρήσης. Η διάταξη του άρθρου 29 παρ. 1 δεν απαιτεί (όπως παλαιότερα) η ποσότητα να είναι μικρή διότι η αναγκαία ποσότητα για κάθε χρήστη είναι ανάλογη προς τη συχνότητα και τη συστηματικότητα της χρήσης, το είδος της²², την καθαρότητα και την περιεκτικότητα της ουσίας²³, την ημερήσια δόση του χρήστη²⁴, την ιδιαιδιότητα του οργανισμού του χρήστη καθώς από άλλους ασάθητους παράγοντες, όπως είναι και η οικονομική κατάσταση του δράστη ή η «συγκυρία της αγοράς»²⁵.

Ανεπίτρεπτο και άσκοπο ρήγμα στην κατά τα παραπάνω ερμηνεία (αλλά και αποδυνάμωση των κριτηρίων που εισάγονται στην ίδια διάταξη²⁶) αποτελεί η αντικατάσταση του γ' εδαφίου του άρθρου 29 παρ. 1 του Ν 3459/2006 (άρθρο 15 Ν 3727/2008), σύμφωνα με το οποίο «ειδικά για τις ναρκωτικές ουσίες της ηρωίνης, κοκαΐνης και κατεργασμένης και ακατέργαστης κάνναβης, θεωρείται, εκτός εάν το δικαστήριο κρίνει άλλως, ότι καλύπτει τις ανάγκες ενός χρήστη, έστω και εξαρτημένου, όταν το όριο της κατασχεθείσης ποσότητας κάθε επί μέρους ναρκωτικής ουσίας, ανεξαρτήτως καθαρότητας, δεν υπερβαίνει το μικτό με την άμεση συσκευασία βάρος του ενός και ημίσεως (1/2) γρ. ηρωίνης ή κοκαΐνης, των είκοσι (20) γρ. ακατέργαστης κάνναβης και των δύο και ημίσεως

γιας, σύμφωνα με την οποία «μόνη η προβολή γραπτώς αυτοτελούς ισχυρισμού, χωρίς την προφορική του ανάπτυξη, προβάλλεται απαράδεκτως κατά παράβαση της αρχής της προφορικότητας και αμεσότητας της διαδικασίας», βλ. σχετικά ΑΠ Ολ 2/2005 ΠοινΔικ 2005, 656 = ΠοινΧρ 2005, 783. Για το θέμα βλ. Λ. Μαργαρίτη, σε Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι-Λ. Μαργαρίτη, Ποινικό δίκαιο και Άρειος Πάγος, Κριτική θεώρηση πρόσφατης νομολογίας, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2008, σελ. 85 επ.

21. Πρβλ. Πενταεροδαθ 45/1998 ΠοινΔικ 1999, 57 με παρατ. Ν. Κουλούρη, ό.π., σελ. 58.
22. Πρβλ. ΣυμβΔιαρκΝαυτΠειρ 232/1991 Υπερ 1992, 149, με παρατ. Α. Παπαδαμάκη, ό.π., σελ. 151.
23. Βλ. σχετικά Γ. Σταθέα, Ερμηνεία του νέου νόμου περί ναρκωτικών, Αθήνα 1993, 82 επ.
24. Βλ. σχετικά ΤρεφΚακΑθ 2975/2002 ΠοινΔικ 2004, 155, ΣυμβΕφΚρήτης 312/2002 ΠοινΧρ 2002, 935.
25. Για την ερμηνεία της διάταξης του άρθρου 29 παρ. 1 του Ν 3459/2006 σε σχέση με τα κριτήρια για την υπαγωγή της «ποσότητας που εξυπηρετεί αποδεδειγμένα αποκλειστικά τις προσωπικές ανάγκες», βλ. αναλυτικά σε Κ. Κοσμάτο σε Ν. Παρασκευόπουλου-Κ. Κοσμάτου, Ναρκωτικά. Κατ' άρθρο ερμηνεία των ποινικών και δικονομικών διατάξεων του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά, Β' έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 146 επ., Σ. Παύλου, Ναρκωτικά. Δογματικά και ερμηνευτικά προβλήματα των ποινικών διατάξεων του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά, 3η έκδοση, εκδ. Π.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2008, σελ. 196 επ.
26. Έτσι ορθά ο Σ. Παύλου, Ναρκωτικά. Δογματικά και ερμηνευτικά προβλήματα των ποινικών διατάξεων του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά, 3η έκδοση, εκδ. Π.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2008, σελ. 200.

(2 1/2) γρ. κατεργασμένης κάνναβης». Περαιτέρω με την ίδια διάταξη παρέχεται η δυνατότητα (με κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Δικαιοσύνης) να καθορίζεται και για τις υπόλοιπες ναρκωτικές ουσίες, το όριο ελάχιστης ποσότητας που καλύπτει τις ανάγκες ενός χρήστη.

Με την παραπάνω ρύθμιση εισάγεται τεκμήριο (μαχητό) που αφορά στο χαρακτηρισμό μιας ποσότητας ότι καλύπτει τις ανάγκες ενός χρήστη. Τα ζητήματα που προκύπτουν κατά την εφαρμογή της νέας διάταξης είναι εμφανή, ενώ η (εξ' αντιδιαστολής) συνάφειά της με την κρίση για τη «μεγάλη ποσότητα» του νέου άρθρου 23Α είναι δυνατόν να οδηγήσει σε δυσανάλογες επιλογές. Ερμηνευτικά πάντως θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι το τεκμήριο της ποσότητας που εισάγεται με τη νέα ρύθμιση (ανεξαρτήτου καθαρότητας και με τη συσκευασία!) λειτουργεί μόνο υπέρ του δράστη και η ύπαρξη μεγαλύτερης ποσότητας προφανώς δεν ισοδυναμεί ότι αυτή προορίζεται για περαιτέρω διακίνηση. Ενδεικτικό άλλωστε των προβλημάτων σε πρακτικό επίπεδο στο πρώτο χρονικό διάστημα εφαρμογής του αποτελεί το γεγονός της προαναγγελίας για αύξηση του ορίου των ποσοτήτων που θεσπίστηκαν με το Ν 3727/2008²⁷. Άλλωστε η ποσότητα που προσδιορίζεται είναι αμφίβολο ότι καλύπτει τις ημερήσιες ανάγκες είτε ενός χρόνιου χρήστη ή ακόμα και σε περιπτώσεις μη ενδοφλέβιας χρήσης²⁸. Είναι σαφές λοιπόν ότι η ορθή προσέγγιση του ζητήματος που σχετίζεται με την αξιολόγηση της ποσότητας θα πρέπει να έχει ως μοναδικό άξονα το πρόσωπο του συγκεκριμένου δράστη.

VII. Υφ' όρον απόλυση και τακτικές άδειες (άρθρα 40 Ν 3459/2006, 55 ΣωφρΚωδ - Ν 2776/1999)

Με τα άρθρα 18 και 21 του Ν 3727/2008 τροποποιείται εν μέρει η ανεπίτρεπτη εξαίρεση που εισήγαγε το άρθρο 1 Ν 2943/2001²⁹ και ανέτρεψε (αδικαιολόγητα επιλεκτικά ως προς το είδος του εγκλήματος που τελέστηκε) το καθεστώς της υφ' όρον απόλυσης των κρατουμένων για εγκλήματα του νόμου περί ναρκωτικών (άρθρο 40 του Ν 3459/2006), αλλά και των αδειών που χορηγούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του Σωφρονιστικού Κώδικα (Ν 2776/1999)³⁰. Με τη ρύθμιση αυτή (άρθρο 18 Ν 3727/2008)

27. Βλ. το Σχέδιο Νόμου «Μεταρρυθμίσεις στην οργάνωση της Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας, στη θεραπευτική μεταχείριση χρηστών ναρκωτικών ουσιών και άλλες διατάξεις», όπου στο άρθρο 15 προβλέπεται η αύξηση του ορίου για την ακατέργαστη ινδική κάνναβη στα 50 γρ. και για την κατεργασμένη στα 5 γρ., βλ. <http://www.ministryofjustice.gr/files/23.4.2009-nomosxedio.pdf>
28. As σημειωθεί ότι λόγω των μεταδοτικών νοσημάτων (AIDS, ηπατίτιδα) που παρατηρούνται με την ενδοφλέβια χρήση ναρκωτικών, διαπιστώνεται «στροφή» των χρηστών σε εισπνεόμενη χρήση, η οποία απαιτεί μεγαλύτερη ποσότητα, βλ. τα πορίσματα που παρουσίασε η μονάδα απεξάρτησης «18 ΑΝΩ» για το έτος 2007, καθώς και ανάλογες παρατηρήσεις από μέρος του ΚΕ.Θ.Ε.Α, http://archive.enet.gr/online/online_text/c=112,dt=24.06.2008,id=89766064
29. Με το άρθρο 1 Ν 2943/2001 (ΦΕΚ Α' 203/12.9.2001) προστέθηκε το άρθρο 19Α στο Ν 1729/1987.
30. Βλ. σχετικά Ν. Παρασκευόπουλου σε Ν. Παρασκευόπουλου-Κ. Κοσμάτου, Ναρκωτικά, Κατ' άρθρο ερμηνεία των ποινικών και δικονομικών διατάξεων του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά, Β' έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 221 επ., Σ. Παύλου, Ναρκωτικά, Δογματικά και ερμηνευτικά προβλήματα των ποινικών διατάξεων του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά, γ' έκδοση, εκδ.

επανέρχεται στα 3/5 έκτισης της ποινής το όριο για τη θεμελίωση της υπ' όρον απόλυσης σε όλες τις περιπτώσεις καταδικασθέντων για διακίνηση ναρκωτικών, ενώ εξαιρούνται μόνο οι καταδικασθέντες σε ποινή κάθειρξης με τις επιβαρυντικές περιστάσεις του νόμου περί ναρκωτικών (άρθρα 23 και 23Α παρ. 1 Ν 3459/2006), όπου το όριο για τη θεμελίωση της υπ' όρον απόλυσης είναι η έκτιση των 4/5 της ποινής που επιβλήθηκε. Αντίστοιχη πρόβλεψη υφίσταται και για τις άδειες των κρατουμένων για πράξεις του νόμου περί ναρκωτικών (άρθρο 21 Ν 3727/2008): οι καταδικασθέντες με τις επιβαρυντικές περιστάσεις του νόμου περί ναρκωτικών θεμελιώνουν δικαίωμα για τακτική άδεια εφόσον έχουν εκτίσει τα δύο πέμπτα της ποινής τους σε αντίθεση με τον γενικό κανόνα για το όριο του ενός πέμπτου.

Ενδεχόμενο ζήτημα μπορεί να προκύψει (λόγω της γραμματικής διατύπωσης των άρθρων 18 παρ. 1 και 21 παρ. 1 του Ν 3727/2008³¹) σχετικά με τη δυνατότητα εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 18 του Ν 3727/2008 (αλλά και του άρθρου 21 του Ν 3727/2008 για τις τακτικές άδειες) στις περιπτώσεις εξαρτημένων που έχουν καταδικαστεί με τις επιβαρυντικές περιστάσεις των άρθρων 23 και 23Α παρ. 1 του Ν 3459/2006, δηλαδή στις περιπτώσεις του άρθρου 30 παρ. 4 περ. β', γ' και δ' του Ν 3459/2006. Η απάντηση θα πρέπει να είναι σε κάθε περίπτωση αρνητική, όπως θα εξηγήσουμε στη συνέχεια.

Είναι σαφές ότι το άρθρο 18 του Ν 3727/2008 εισάγει μια εξαίρεση, η οποία «αιτιολογείται» (και προφανώς δεν δικαιολογείται) στη βάση της μεγάλης απαξίας της πράξης (αδίκου-ενοχής) και εφαρμόζεται αμιγώς στους καταδικασθέντες για πράξεις των άρθρων 23 και 23Α παρ. 1 του Ν 3459/2006, για τους οποίους ο νομοθέτης προβλέπει άλλωστε την ποινή της ισόβιας κάθειρξης³². Ο ίδιος ο νομοθέτης περαιτέρω συνδέει την εξάρτηση του κατηγορουμένου με τη μείωση της ποινικής ευθύνης του λόγω της μείωσης του καταλογισμού του και για τον λόγο αυτό προβλέπει ειδική και αυτοτελή διάταξη (άρθρο 30 Ν 3459/2006) με

ιδιότυπο (μειωμένο) κυρωτικό πεδίο για όλα τα εγκλήματα που τελεί εξαρτημένος³³, με διακριτή αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση. Είναι λοιπόν σαφές ότι με τη διάταξη του άρθρου 30 παρ. 4 του Ν 3459/2006 τυποποιείται νέα μορφή εγκλήματος³⁴, όπου η ιδιότητα του δράστη ως εξαρτημένου είτε αναιρεί (άρθρο 30 παρ. 4 περ. α') είτε μειώνει (άρθρο 30 παρ. 4 περ. β', γ', δ') την ενοχή του. Με βάση τα παραπάνω, οι κατηγορούμενοι που μολονότι εισήχθησαν να δικαστούν υπό τις επιβαρυντικές περιστάσεις των άρθρων 23 και 23Α παρ. 1 και τελικώς καταδικάστηκαν με τη διάταξη του άρθρου 30 παρ. 4 περ. β', γ', δ' του Ν 3459/2006 (δηλαδή ως εξαρτημένοι), προφανώς δεν είναι δυνατόν να θεωρηθούν ως καταδικασθέντες «υπό τις επιβαρυντικές περιστάσεις των άρθρων 23 και 23Α» έτσι ώστε να είναι δυνατή η εφαρμογή της εξαίρεσης που εισάγεται με το άρθρο 18 παρ. 1 (αλλά και του 21 παρ. 1) του Ν 3727/2008. Συμπερασματικά, στις περιπτώσεις όπου η καταδικαστική απόφαση έχει αναγνωρίσει την εξάρτηση του κατηγορουμένου, αυτός θεμελιώνει δικαίωμα για υπ' όρον απόλυση με τη συμπλήρωση των 3/5 της ποινής του και για τακτική άδεια με τη συμπλήρωση του 1/5 της ποινής του³⁵.

33. Βλ. αναλυτικά Ν. Παρασκευόπουλο σε Ν. Παρασκευόπουλου-Κ. Κοσμάτου, *Ναρκωτικά, β' έκδοση*, εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 169 επ., με αναλυτικές αναφορές σε όλες τις θέσεις που έχουν υποστηρικθεί.

34. Έτσι από μέρους της νομολογίας ΑΠ 947/2001 ΠΛογ 2001, 1743 (περίλ.), ΑΠ 197/2000 ΠοινΧρ 1998, 480, ΑΠ 1031/1999 ΠοινΧρ 2000, 517 = ΠοινΔικ 2000, 1475, Εισαγγελική Πρόταση (Ε. Μιχαήλος) σε ΣυμβΕφΘεσ 84/2004 ΠοινΔικ 2004, 813, ΤρΕφΘεσ 144/1999 ΠοινΔικ 1999, 569, ΣυμβΠλημΐανθ 16/1999 Υπερ 2000, 872 με παρατ. Κ. Γκρόζου, ό.π., σελ. 876 επ., ΣυμβΕφΑθ 615/1997 ΠοινΔικ 1998, 63, ΣυμβΕφΑθ 969/1997 ΠοινΔικ 1998, 65, ΣυμβΕφΑθ 955/1997 ΠοινΔικ 1998, 66, ΣυμβΕφΑθ 901/1997 ΠοινΔικ 1998, 67, ΣυμβΕφΑθ 897/1997 ΠοινΔικ 1998, 68, ΣυμβΕφΑθ 876/1997 ΠοινΔικ 1998, 69, ΣυμβΕφΑθ 825/1997 ΠοινΔικ 1998, 70, ΣυμβΕφΑθ 824/1997 ΠοινΔικ 1998, 71, ΣυμβΕφΑθ 803/1997 ΠοινΔικ 1998, 72, ΣυμβΕφΑθ 516/1997 ΠοινΔικ 1998, 74, ΣυμβΕφΑθ 659/1997 ΠοινΔικ 1998, 75, με παρατ. Γ. Συλίκου, ό.π., σελ. 79 επ. Όμοια θέση και από τη θεωρία, βλ. σχετικά Ν. Παρασκευόπουλο, Η καταστολή της διάδοσης των ναρκωτικών στην Ελλάδα, β' έκδοση, 2004, σελ. 174, Μ. Δέση, Νομικός χαρακτηρισμός των πράξεων που προβλέπονται από το άρθρο 5 παρ. 1 περ. β', στ', ζ', η', ι' και ιβ' του Ν 1729/1987, όπως αντικ. με άρθρο 20 παρ. 1β' του Ν 1738/1987 και στη συνέχεια με άρθρο 10 του Ν 2161/1993, όταν αυτές τελούνται από δράστη που είναι τοξικομανής, δηλαδή από δράστη που έχει αποκτήσει την έξη της χρήσεως ναρκωτικών ουσιών και δεν μπορεί να την αποβάλλει με δικές του δυνάμεις, ΠοινΧρ 2004, 663 επ., Χ. Παπαχαράλμπος, *Ναρκωτικά: πρόληψη και επανένταξη*. Οι νεότερες επιστημονικές εξελίξεις, ΠοινΔικ 2003, 1373 επ., Φ. Ανδρέου, *Κακούρηματα ή πλημμελήματα των τοξικομανών*, ΠοινΔικ 2002, 300, Μ. Καϊάφα-Γκιμπάντι, Η εφαρμογή του νόμου για την καταπολέμηση των ναρκωτικών στην πράξη: μεταξύ προώθησης και υπέρβασης των νομοθετικών επιλογών, ΠοινΔικ 2001, 537 επ., Α. Βαλμαντώνη, Παρατηρήσεις σε ΑΠ 1031/1999 ΕΛΛΔνη 2000, 1476, Μ. Καϊάφα-Γκιμπάντι, Παρατηρήσεις σε ΑΠ Ολ 7/1995 Υπερ 1996, 757 επ., Γ. Συλίκου, Εφαρμογή του άρθρου 13 Ν 1729/1987 στα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και των περιουσιακών εννόμων αγαθών που τελούνται από εξαρτημένους χρήστες ναρκωτικών, Υπερ 1993, 421 επ.

35. Αντίθετη θέση άλλωστε θα ήταν δυνατό να δημιουργήσει το παράλογο σχήμα της ευμενέστερης μεταχείρισης κρατουμένου που έχει καταδικαστεί ως μη εξαρτημένος σε ποινή κάθειρξης 20 ετών για έγκλημα του άρθρου 20 (ο οποίος τυγχάνει υπ' όρον απόλυσης στα 3/5) από κρατούμενο που έχει καταδικαστεί ως εξαρτημένος «υπό τις επιβαρυντικές περιστάσεις των άρθρων 23 και 23Α» σε ποινή κάθειρξης 5 ετών

Π.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2008, σελ. 241 επ., Λ. Μαργαρίτη, *Ναρκωτικά. Απόλυση με όρο. Δογματικές επισημάνσεις. Νομολογιακές καταγραφές*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2002, Σ. Παύλου, *Το ειδικό καθεστώς υπ' όρον απόλυσεως και εν γένει έκτισεως των ποινών για ναρκωτικά του άρθρου 19Α Ν 1729/1987 (Ν 2943/2001)*, ΠοινΧρ 2001, 1065 επ., Χ. Παπαχαράλμπος, *Ναρκωτικά, πρόληψη και επανένταξη*. Οι νεότερες νομοθετικές εξελίξεις, ΠοινΔικ 2003, 1373 επ., Σ. Αλεξιάδη, *Νομοθετικά ολισθήματα*. Με αφορμή το Ν 2943/2001 «Έκτιση ποινών εμπόρων ναρκωτικών κ.λπ.», ΠοινΔικ 2001, 1282 επ. Βλ. το Σχέδιο Νόμου «Μεταρρυθμίσεις στην οργάνωση της Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας, στη θεραπευτική μεταχείριση χρηστών ναρκωτικών ουσιών και άλλες διατάξεις», όπου διαφοροποιείται εκ νέου η διάκριση που προβλέπει και ο Ν 3727/2008, σε <http://www.ministryofjustice.gr/files/23-04-09-nomosxedio.pdf>

31. Άρθρο 18 παρ. 1: «Όσοι καταδικάζονται σε ποινή κάθειρξης για παράβαση του παρόντος Κεφαλαίου υπό τις επιβαρυντικές περιστάσεις των άρθρων 23 και 23Α του παρόντος ...». Άρθρο 21 παρ. 1: «Κατ' εξαίρεση, σε αυτόν που καταδικάστηκε σε ποινή κάθειρξης με τις επιβαρυντικές περιστάσεις των άρθρων 23 και 23Α του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά (Ν 3459/2006) ...».

32. Εκτός των παρ. 2 και 3 του άρθρου 23Α, οι οποίες απειλούν ποινές ανάλογες του άρθρου 20 του Ν 3459/2006, πρόσκαιρη κάθειρξη 10 έως 20 έτη. Η δυσαναλογία της ρύθμισης είναι εμφανής, ως εκ τούτου η εφαρμογή της εξαίρεσης των 4/5 (για την υπ' όρον απόλυση) και των 2/5 (για τις άδειες) θα πρέπει να αφορά μόνο τις αναφερόμενες στην παρ. 1 του νέου άρθρου 23Α περιπτώσεις, οι οποίες απειλούν ποινή ισόβιας κάθειρξης (όπως και η διάταξη του άρθρου 23 του Ν 3459/2006).

VIII. Τελικές παρατηρήσεις

Τα εγκλήματα σχετικά με τα ναρκωτικά περιλαμβάνονται (μαζί με την τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα) στους βασικούς στόχους καταπολέμησης σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, με κύρια χαρακτηριστικά τη συντονισμένη δράση αφενός σε επίπεδο κοινής και ολοένα αυστηρότερης νομοθεσίας που αφορά τους δράστες εγκλημάτων διακίνησης ναρκωτικών σε όλα τα επίπεδα (απειλή και έκτιση της ποινής) και αφετέρου στον τομέα δικαστικής³⁶ και αστυνομικής συνεργασίας³⁷. Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σημαντική αύξηση (άνω των 1.000 ετησίως) των κρατουμένων στα ελληνικά σωφρονιστικά καταστήματα, ως συνακόλουθο της μόνιμα (τα τελευταία χρόνια) αυξανόμενης αυστηροποίησης της ποινικής νομοθεσίας, η οποία σε συνδυασμό με τις «παράπλευρες απώλειες» της «κάθαρσης της δικαιοσύνης» του 2004 οδηγεί μαθηματικά στην παγίωση μιας αυστηρής³⁸ και άτεγκτης ποινικής δικαιοσύνης, καθώς η αρχή της επιείκειας ενέχει πλέον τον κίνδυνο να θεωρηθεί στοιχείο «διαφθοράς»³⁹.

για έγκλημα του άρθρου 30 παρ. 4 περ. β' και γ' του Ν 3459/2006 (ο οποίος τυγχάνει υπ' όρον απόλυσης στα 4/5!).

36. Πρβλ. τους Ν 3251/2004 (ΦΕΚ Α' 127) «Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, τροποποίηση του Ν 2928/2001 για τις εγκληματικές οργανώσεις και άλλες διατάξεις», Ν 2928/2001 (ΦΕΚ Α' 141) «Τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων», Ν 2331/1995 (ΦΕΚ Α' 173) «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και άλλες ποινικές διατάξεις - Ολομέλεια Αρείου Πάγου - Διαιτησίες και άλλες διατάξεις».
37. Βλ. σχετικά μεταξύ των άλλων τους πρόσφατους Ν 3744/2009 (ΦΕΚ Α' 25/13.2.2009) «Κύρωση της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους αφ' ενός, και της Δημοκρατίας της Αλβανίας αφ' ετέρου, μετά του Πρωτοκόλλου Διόρθωσης αυτής», Ν 3641/2008 (ΦΕΚ Α' 23 14.2.2008) «Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου για την αμοιβαία συνδρομή μεταξύ των Τελωνειακών τους Διοικήσεων», Ν 3571/2007 «Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Πακιστάν περί συνεργασίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος, ιδιαίτερα της τρομοκρατίας, της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και του οργανωμένου εγκλήματος», Ν 3269/2004 «Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Σλοβενίας περί συνεργασίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος, ιδιαίτερα της τρομοκρατίας, της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και του οργανωμένου εγκλήματος», Ν 3158/2003, «Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Ουκρανίας για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, του οργανωμένου εγκλήματος και άλλων μορφών εγκληματικότητας».
38. Πρβλ. τα στοιχεία της Στατιστικής της Ποινικής Δικαιοσύνης, όπου από το έτος 1998 έως το 2004 προκύπτει ότι οι επιβληθείσες ποινές κάθειρξης έχουν αυξηθεί κατ' έτος κατά 50% περίπου (από 304 το 1998 σε 449 το 2004), βλ. σχετικά την ιστοσελίδα της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας http://www.statistics.gr/gr_tables/S807_SJU_2_TB_AN_98_04_3_Y.pdf. Πάντως σε έρευνα του ΕΚΚΕ Η. Δασκαλάκη/Α. Ανδρίτσου/Π. Παπαδοπούλου/Π. Παππά/Ι. Περαντζάκη/Δ. Τσαμπιρλή, Απονομή της ποινικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα, εκδ. ΕΚΚΕ, Αθήνα 1983, προκύπτει ότι ο μέσος όρος των ποινών που επιβλήθηκαν επί κακουργημάτων ήταν 2,7 έτη.
39. Πρβλ. στοιχεία που δημοσιοποίησε ο Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης, τα οποία δημοσιεύονται στην «Ελευθεροτυπία» της 8.12.2005,

Παράλληλα πάνω από το μισό του σωφρονιστικού πληθυσμού στα ελληνικά καταστήματα κράτησης έχει καταδικαστεί για έγκλημα του νόμου περί ναρκωτικών⁴⁰, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία από το 1/3 των συνολικά προσωρινά κρατουμένων κατηγορείται για έγκλημα του νόμου περί ναρκωτικών⁴¹.

Στο πλαίσιο αυτό, η θέσπιση του δεύτερου κεφαλαίου του Ν 3727/2008 –ως εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Απόφαση-Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης– σχετικά με την τροποποίηση διατάξεων του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά (Ν 3459/2006) αποτέλεσε «φυσικό» επακόλουθο, προωθώντας μορφές άκριτης αυστηροποίησης. Ωστόσο η παραπάνω παρατήρηση αποδεικνύει ότι ο νομοθέτης βρίσκεται σε σύγχυση. Στο ίδιο νομοθέτημα (Ν 3727/2008), το οποίο αφορά (στο Κεφ. Γ') και στα «μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης»⁴² επιχειρείται η μείωση του αριθμού των κρατουμένων στα σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας. Παράλληλα (στο Κεφ. Β') θεσπίζεται η ασαφής νέα επιβαρυντική περίπτωση της «μεγάλης ποσότητας», εισάγεται τεκμήριο «μικροποσότητας», στοιχεία που είναι δυνατόν να έχουν ευρεία και ανεξέλεγκτη εφαρμογή στη νομοθεσία περί ναρκωτικών, η οποία «τροφοδοτεί» ήδη κατά το ήμισυ τον σωφρονιστικό πληθυσμό στη χώρα μας. Είναι βέβαιο ότι στο πλαίσιο αυτό ότι η πρόσκαιρη αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης θα μετεξελιχθεί (στη βάση των νέων ρυθμίσεων για τα ναρκωτικά) σε νέο υπερπληθυσμό των σωφρονιστικών καταστημάτων.

Τόσο η νομοθεσία για τα ναρκωτικά, όσο και η πρακτική της εφαρμογής εμφανίζουν αρκετά προβλήματα. Η αμιγώς ανορθολογική πολιτική που ασκείται για το ζήτημα των ναρκωτικών είναι σαφές ότι δεν έχει φέρει αποτελέσματα: αύξηση των χρηστών και εξαρτημένων, υπερπληρότητα των σωφρονιστικών καταστημάτων, έλλειψη θεραπευτικής οπτικής με στόχο την απεξάρτηση. Η προσέγγιση του ζητήματος των ναρκωτικών απαιτεί μεθοδολογία και αναλυτικό σχεδιασμό, ουσιαστικό κοινωνικό διάλογο, αφομοίωση εμπειριών, αλλαγή στάσεων και αντιλήψεων, τόλμη αλλά και πολιτική/ιδεολογική θέση, χαρακτηριστικά τα οποία η ελληνική Πολιτεία επιτέλους θα πρέπει να αποκτήσει τη βούληση να αξιοποιήσει και να χρησιμοποιήσει.

http://www.enet.gr/online/online_hprint?q=%D0%CD%D4%C1%CC%C5%CB%C5%D3%26%C5%D6%C5%D4%C5%9%CF&a=&id=86299048. Πρβλ. και Δ. Παζινό, Η χαμένη αθωότητα της Δικαιοσύνης, Ελευθεροτυπία της 19.5.2006, Ν. Παρασκευόπουλο, Δικαιοσύνη: Προβλήματα της επόμενης μέρας, Ελευθεροτυπία της 5.2.2005 [http://www.enet.gr/online/online_hprint?q=%D0%CF%D1%C9%D3%CC%1+%D6%CB%CF%D5%C4%1&a=&id=23967736]

40. Ο αριθμός των κρατουμένων που κατηγορούνται ή έχουν καταδικαστεί για έγκλημα του νόμου περί ναρκωτικών ξεπερνά το 60%, (από τα γνωστά στοιχεία του 2006 οι 4.439, δηλαδή το 63%, επί συνόλου 7.045 των καταδικών, όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/prisons_and_alternatives/statistics_space_i/List_Space_I.asp#TopOfPage).
41. Πρβλ. τα σχετικά στοιχεία στην ιστοσελίδα της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας http://www.statistics.gr/gr_tables/S807_SJU_3_TB_06_G1A_Y.pdf
42. Βλ. σχετικά Κ. Κοσμάτο, Οι πρόσφατες εξεγέρσεις στις ελληνικές φυλακές. Τα αιτήματα των κρατουμένων και η απάντησή τους από το Υπουργείο Δικαιοσύνης: Παρατηρήσεις στις διατάξεις του Γ' Κεφαλαίου του Νόμου 3727/2008 σχετικά με τα «Μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στα καταστήματα κράτησης», ΠοινΔικ 2008, 1509 επ.